

Eenheid in verscheidenheid als identiteit van Amstelveen

Edu Dumasy

Imago of identiteit?

Peter van Schaik en Rien Alink hebben eerder in Amstel Mare hun licht doen schijnen over de identiteit van Amstelveen. Van Schaik's stelling was dat het gebrek aan eigenheid misschien wel het kenmerkende was van Amstelveen, zoals het voorbeeld van het ontbreken van klederdrachten. Oud-cultuurwethouder Alink kijkt daarentegen vooral vanuit een beleidsmatig oogpunt naar identiteit waarin Amstelveen zich onderscheidt van andere gemeenten.

Beide verhalen vullen elkaar aan, maar geven volgens mij niet zozeer een inkijk in de identiteit dan wel het imago van Amstelveen. Imago is de projectie van iemands reflecties op de stad voortkomend vanuit de vraag 'waar denk je bij Amstelveen aan?'

Van Schaik stelt dat vanwege de vlottende bevolking uit het verleden er weinig samenhang in de bevolking lijkt te zijn. Dat heeft mijns inziens met het Amstelveense imago te maken en minder met identiteit.

Identiteit is immers verbonden met de waarden en gedragspatronen van de Amstelveeners zelf, al dan niet ingebed in gemeenschappen van religies, esoterische levensbeschouwin-

gen, politieke partijen, vrije tijdsverenigingen, buurtgemeenschappen zoals moderne stadsdorpen enzovoorts. Identiteit heeft niet zozeer te maken met een folkloristische echo uit een ver verleden, maar vooral met waarden die de stad uitademt. En deze worden anno 2017 op de eerste plaats bepaald door de bijna 140 nationaliteiten aan inwoners en niet zozeer door de interne en externe uitstraling van de gebouwde omgeving en de daaruit voortvloeiende bestuurlijke toekomstscenario's.

Hoe omschrijf je de Amstelveense identiteit dan wel? Historici zoals Herman Pleij benadrukken bij de beschrijving van nationale identiteiten en gedragsvormen vooral het belang

Burgemeester Mirjam van 't Veld op 31 mei 2017 in gesprek met de multiculturele klas groep acht van basisschool De Cirkel in Middenhoven alvorens de lesbus Wereldexpress wordt geopend. Foto: particuliere collectie

Irakese en Syrische vluchtelingen leren Amstelveense kinderen hun naam te kalligrafieren tijdens de jaarlijkse Ontmoetings- en Herdenkingsdag in het Broersepark voor Amstelveense scholen.
Foto: particuliere collectie

van lange lijnen in de geschiedenis die een zekere continuïteit laten zien, gebaseerd op eeuwenlang beproefde mentaliteiten.⁴ Identiteitsonderzoek dient dan ook vooral betrekking te hebben op een beschrijving van deze mentaliteiten. Deze blijken van oudsher divers te zijn en manifesteren zich ten volle in extreme situaties zoals de Tweede Wereldoorlog. Tijdens de oorlog leidde deze diversiteit aan groepen en hun waarden tot wel negen burger-posities van soms samenwerkende dan wel elkaar bekampende groepen: NSB'ers die samenwerkten met de Duitse nazi's, collaborateurs, actieve en passieve meelopers, weggijkende en ethische gedogers en hulpvaardig, assisterend en gewapend verzet. Zo kan burgemeester Haspels in de oorlog beschouwd worden als een ethische gedogger, zoals ook vele gereformeerden, socialisten en vrijmetselaars verzetsstrijder werden vanwege hun sociale waarden. Vanuit hun compassie met het lot van de 239 weggevoerde Joden verloren velen

Door onze historische relatie en bewonersmigratie uit Amsterdam hebben ook burgerlijke waarden het mentale erfgoed van de Amstelveense burgers bepaald. Dan denken we aan een waardenonderzoek van de Nijmeegse universiteit die tolerantie, moralisme, nuttigheid, efficiëntie, ijver, zachtzinnigheid, egoïsme, gebrek aan emotie, sympathie en gevoel voor anderen als burgerlijke waarden onderscheidde. Voeg daarbij de waarden van de nazaten van veenwerkers en polderboeren, vaak doorspekt met religieuze waarden van katholicisme, protestantisme of politieke idealen, waardoor de identiteit van Amstelveen nog diffuser wordt. Eenheid in verscheidenheid dus.

Tijdens de jaarlijkse Ontmoeten en Herdenkingsdag voor scholen in mei 2016 als de Tweede Wereldoorlog in Amstelveen herdacht wordt, vertelt de Amstelveense Syrische vluchteling Karam Kano over de oorlog in zijn land.
Foto: particuliere collectie

hun baan of was hun lot nog erger. Maar er waren er ook die geïnspireerd door de NSB-idealën van de Amstelveense lievelingszus Coby van NSB-leider Anton Mussert, juist collaboreerden met de nazi's. Hun oproep om de 'Nederlandse levensruimte' zoveel mogelijk vrij te maken van Joden manifesteerde zich in het verraden van veel Joodse onderduikers en hun helpers zoals Johan Benders naar wie de Benderslaan is vernoemd.

Waarden komen voort uit deugden en zelfbeelden die bij de bevolking in de Nederlandse steden sinds de middeleeuwen zijn ontstaan.

Nieuwkomersgroepen

Voor de jeugd kan historisch besef van de komst van nieuwkomersgroepen in hun leefomgeving belangrijk zijn omdat het ook iets zegt over hun eigen afkomst en waarden.

Want door migraties uit het verleden is een culturele mix ontstaan van de oorspronkelijke bevolking van veenwerkers, boeren waarin de religie van katholieken en protestantse en politieke groepen in de verzuijde Amstelveense samenleving en nieuwkomersgroepen zoals vluchtelingen.

In het Amstelveense scholenproject 'Ontmoeten- en (Her)denken' leren we de leerlingen zich te verdiepen in deze diversiteit aan menselijke ervaringen. Ze dragen bij aan soms zo verschillende manieren van denken, handelen en emoties die geleidelijk ook onderhevig zijn aan veranderingen.

Denk aan de actuele 'zwarte Pieten discussie' in Amstelveen, een discussie die wat het gemeentebestuur betreft tot een kleurrijker Pietenbestand zal leiden. Want vele allochtone medebewoners associëren deze folklore - al

Internationale school
(International School
of Amsterdam) aan
de Sportlaan
Foto: Maureen van
Munster

dan niet terecht - toch met ons duistere koloniale verleden. Ook het al dan niet restaureren van de oorlogsbunker bij de Pauluskerk veroorzaakt een botsing van waarden.

Deze diversiteit aan meningen en daden manifesteerde zich ook tijdens de Tweede Wereldoorlog. Menselijk gedrag is echter niet altijd eenduidig interpreteerbaar.

Mensen die voor collaborateur werden aanzien zoals ir. Romp bleken na de oorlog Duitse troepenbewegingen aan het Binnenlandse verzet te hebben doorgegeven. Naziburgemeester Westendorff bleek in de oorlog ook Amstelveense joden voor razzia's te hebben gewaarschuwd en Amstelveense mannen gevrijwaard te hebben voor de Arbeitseinsatz in Duitsland. Het generaliserende wij-zij denken dient dan ook zoveel mogelijk vermeden te worden, ook als we het over de Amstelveense Identiteit hebben. Die is namelijk meer-voudig oftewel transcultureel waarbij van culturele posities en waarden gewisseld kan worden. Dit proces wordt nog meer versterkt als koloniale migranten en arbeidsmigrant na de oorlog zich blijvend of tijdelijk als expats uit de hele wereld hier vestigen. Al deze veelkleurige bevolkingsgroepen bepalen het DNA van Amstelveen door hun fysieke aanwezigheid op straat, hun economische bedrijvigheid en hun culturele festivals die weer bijdragen tot het Amstelveense imago. Identiteit is daarom moeilijk te beschrijven omdat het bestaat uit persoonlijke verhalen waarbij soms sprake is van gemeenschappelijkheden.

Culturele verscheidenheid

Dat Amstelveners een meer solitair dan solidair

leven leiden is in deze al jaren door de VVD geregeerde gemeente een deel van de waarheid. Voor de oorlog was er zeker sprake van solidariteit maar dan wel vooral in eigen kring van de kerkgemeenschap in de tot de jaren zestig verzuiilde samenleving.

Er was sprake van een zekere onverschilligheid tussen deze groepen. Daardoor konden in de oorlog burgers uit Amstelveen-Noord, ondanks dat ze vlak bij elkaar woonden, dankzij de geringe sociale controle toch zo uiteenlopende levensstijlen bezitten.

Het is daarom te beperkt om identiteit te vangen in een beschrijving van imago's.

Worden die bepaald door fysieke uiterlijkheden als moderne schoolgebouwen, gebedshuizen, culturele festivals, heemparken, studentencampus Uilenstede, de heemparken enzovoorts?

Bij identiteit gaat het om het zelfbeeld van uiteenlopende Amstelveners die gelijkgestemden opzoeken in verenigingsverband en zo tot gemeenschappelijke ervaringen komen.

En die verschillen kunnen groot zijn.

Tegenover de 'witte hockeycultuur' kan ook het multiculturele karakter van een voetbalclub als RKAVIC worden geplaatst. Tegenover de toenemende bouw van villa's staat de opkomst van voedsel- en kledingbanken. In de Amstelveense bevolking vinden we zo contrasten van uiteenlopende sociale groepen met verschillende economische, etnische, culturele en levensbeschouwelijke achtergronden. Het jaarlijkse overzicht van levensbeschouwingen en godsdiensten in de Amstelveense stadsgids getuigt van deze 'eenheid in verscheidenheid'.

Het pleit voor het huidige stadsbestuur dat ze

Leerlingen van groep acht van de Piet Heinschool verdiepen zich in religieuze voorwerpen van een Joodse gastdocent van de Amstelveense synagoge.
Foto: particuliere collectie

Leerlingen van groep 8 van de Cirkel in 2015 met hun gastdocenten voor de lesbus Wereldexpress
Foto: particuliere collectie

de actuele imago's van Amstelveen zoveel mogelijk willen laten samenvallen met de identiteit zoals die door de bewoners zelf wordt bepaald.

Daarvan getuigen de beleidsnota's 'Gastvrij Amstelveen' (2012) en 'Mensen maken Amstelveen' (2017). Daarmee komt ruimte vrij voor de bewoners om zelf vorm te geven aan hun identiteit bijvoorbeeld via de Stadsdorpen en bewonersinitiatieven. Dat creëert verscheidenheid maar ook gemeenschappelijkheid van Amstelveeners die gelijkgestemden in subculturen opzoeken.

Daarom is 'de identiteit' van een stad zoals ook koningin Maxima stelt ten aanzien van de Nederlandse identiteit, ook zo moeilijk te bepalen. Imago's daarentegen laten zich gemakkelijker beschrijven in het aanwezige groen, gebouwen en infrastructuur door de grote invloed van het nabije Schiphol en Amsterdam. Stadsuitstraling, de stadssfeer, het straatbeeld, de netheid en de stadsdynamiek zijn als imago gemakkelijker meetbaar en te omschrijven dan

identiteit. Deze wordt nog dynamischer door de komst van nieuwkomersgroepen waarmee Amstelveen een traditie heeft.

Visser, jagers, veenwerkers en ontginners uit de eerste boerennederzettingen in Ouderkerk aan de Amstel, vermengden zich in Amstelveen

met nieuwe migranten zoals turfstekers, polderwerkers en akkerbouw-, veeboeren en tuinders, Duitse seizoenarbeiders, Amsterdamse burgers die vaak werkzaam waren op Schiphol, Duitse dienstmeisjes, Joodse vluchtelingen en naoorlogse koloniale migranten, expats en oorlogsvluchtelingen, toen Amstelveen een overlooptgemeente werd. Onlangs gaf ik les aan groep 7 van basisschool de Cirkel en daar bleken alle jongens inclusief ikzelf een migratieachtergrond te hebben. Zo veelkleurig is nu de Amstelveense identiteit, veelkleurig als een optelsom van persoonlijke mondiale verhalen, (sub)cultureel gedrag die weer tot nieuwe sociale initiatieven leiden. Als Van Schaik stelt dat op de internationale school wel niet over de Amstelveense identiteit gediscussieerd zal worden dan zeg ik 'zij zijn juist deel van onze identiteit'.

Symbolen en rituelen

Het Amstelveense imago is zodoende te beschouwen als achtergelaten 'sedimenten van een stromende rivier' die in het verleden wel eens haar bedding heeft verlegd in de vorm van symbolen (gebedshuizen, historische ge-

denktkens zoals banpalen en kunstmonumenten waaronder huizen van de Amsterdamse school), rituelen (herdenkingen, festivals) maar ook industrieën en groenvoorzieningen.

Een symbool zoals de vier Andreaskruizen in het Amstelveense wapen vertelt het verhaal van onze relatie met de naburige gemeenten, geïnspireerd door St. Andreas als patroonheilige van vissers en nettenboeters. De geboorteakte van Amstelveen uit 1399 waarbij Graaf Aelbrecht leenheer Koen van Oosterwijk 'Aemstelveen' schonk, vertelt het verhaal van onze betrokkenheid bij de Hoekse en Kabeljauwse twisten. De oorlogsbunker naast de Pauluskerk vertelt het verhaal van de oorlog. Historische monumenten getuigen van de betrokkenheid van Amstelveners bij wereldgebeurtenissen. Zo is er het Indiëmonument in het Broersepark dat ons op niet-eurocentrische wijze bewust maakt dat niet op 5 mei maar op 15 augustus 1945 de Tweede Wereldoorlog voor Nederland pas was afgelopen. De Amstelveense identiteit moeten we dus ook vanuit een mondiaal perspectief bekijken.

Maar Amstelveen heeft juist ook een landelijke uitstraling. Zo zijn kunst- en sportprestaties van individuele burgers van nationale betekenis. Maar Amstelveen is ook de eerste gemeente waar Japanners bij een officiële Indië-herdenking een bloemenkrans mochten leggen als teken van burgerlijke verzoening tussen de twee voormalige oorlogsvijanden. Amstelveen is ook de gemeente waar scholieren voor het

eerst in het land in het kader van een lokaal burgerschapsprogramma de vrijmetselaars-tempel aan de Amsterdamseweg bezoeken met zijn zes loges.

Dit zijn allemaal voorbeelden van veranderende waarden waarbij Amstelveen niet alleen economisch maar vooral ook sociaal haar landelijke sporen nalaat. Onze identiteit gezien vanuit de bewoners is dus vooral meervoudig als een transculturele dynamische mix van symbolen, rituelen, persoonlijke verhalen en daden van de bijna 90.000 inwoners uit de bijna 140 culturen. Daarom is het belangrijk dat de jeugd via de scholen die verhalen aanhoort en zo weer zijn eigen verhalen maakt. Zo wordt de Amstelveense identiteit dagelijks weer geherformuleerd en is dus voortdurend in ontwikkeling.

Voetnoot

1. Pleij H. (2014) Moet kunnen. Op zoek naar een Nederlandse identiteit pag. 9

Ter informatie de artikelen over de identiteit van Amstelveen waarnaar verwezen wordt:

Peter van Schaik: Amstelveense identiteit

http://www.ontmoetenherdenk.nl/wp-content/uploads/2016/11/170300-Identiteit-van-amstelveen_vschaik_amstelmare.pdf

Rien Alink: De identiteit van Amstelveen, ook in relatie tot de toekomst

http://www.ontmoetenherdenk.nl/wp-content/uploads/2016/11/161200-Amstelveense-identiteit_ralink-amstelmare.pdf